

Přání místo úvodníku

Kdo hledá vlastní pohodlí bez vyššího ideálu, naráží jen na samé obtíže, protože sobecký, sebesnazší život, je vždy těžký. Vyšší ideál podporován soustředěním myšlenky v jednotě slov a činů, sám si začíná od jistého stupně razit cestu k sebeprojevení ve hmotě a ději, přičemž upravuje životní poměry svého nositele tak, že by to sebelepší spekulace nemohla nikdy zaříditi ani vymyslet.

Kombinací osob, dějů a situací razí si ideál svoji cestu k projevení.

Putování životem pod zorným úhlem Věčnosti Unitarii a širokému okolí přeje

Jarmila Plotěná.

NIKDY...

Nikdy se nepokoušej porozumět všemu, některé (lidské) záležitosti prostě smysl nemají.

Nikdy se neostýchej projevit své city. Když jsi šťasten, plně se tomu oddej.

Nikdy se neboj něco zlepšit. Mohl bys být překvapen výsledkem.

Nikdy neber na svá ramena břemeno světa.

Nikdy se neciť ohrožen budoucností. Ber život denně tak jak přichází.

Nikdy nechovej pocity viny za minulost: co se stalo, stalo se. Uč se z chyb, které jsi učinil.

Nikdy si nemysli, že jsi sám a sám. Vždy je někdo, o koho se můžeš opřít.

Nikdy nezapomeň, že můžeš dosáhnout mnoho z toho, co si dovedeš představit.

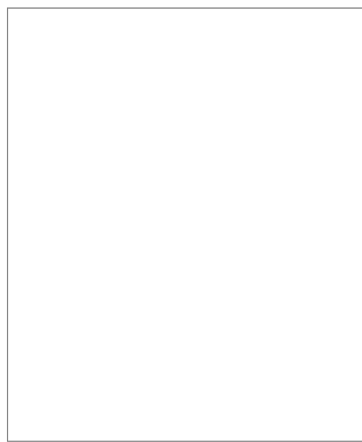
Nikdy nepřestávej milovat či věřit.

Nikdy nepřestávej snít své sny.

Pro Kalendář unitářů z Blackpoolu (Anglie) vybral John Dudman. Inquirer 21. 2. 2004.

Přeložila E. Merhautová.

Bolíkovské putování

Hledání sama sebe ve vztazích s lidmi milými, spolubližními si mohli vyzkoušet účastníci letního tábora unitářů v Horním Bolíkově od 16. do 23. července. Nevelká skupina, většinou unitářů z Prahy, Plzně, Mostu a z Brna se rozhodla navštívit Kastálii – vznikající centrum alternativního přístupu ke komerci a civilizaci, jehož animus a anima jsou Boris a Eliška Merhautovi. Jsou také jedinými stálými obyvateli zajímavého objektu bývalé školy. Budova Kastálie, č. p. 39 je bílé stavení se štítem a červenou střechou na návsi s rybníčkem a kapličkou. Vzadu za budovou je terén mírně zvednutý, po jedné straně stromy, zeleň okolo – obrázek z knihy o feng-šuej. Modrý poštovní vůz se znakem trumpety se hlásí svou typickou znělkou, auto je zde řídkým jevem. Obchůdek pár kroků odtud je skromně zásobován. V kapličce bývají v neděli mše, v místní hospodě prodávají kromě obvyklého také minerálky v lahvích pro poutníky do okolních přírodních krás. Nedaleké koupaliště, k němuž vede cesta kolem vzorně upravených chalup a zahrádek, bývá téměř liduprázdné.

Skutečným chrámem přírody je asi 1 km vzdálený lom Sumrakov s hlubokou a průzračnou vodou. Jde se k němu kolem jezírka na návsi před Kastálií, kousek vesnicí (za humna), přejde se silnice a krásným lesem plným borůvčí se stoupá k lomu. Místo překvapí svou divokou krásou. Barevný kámen stěn lomu se shlíží ve vodní hladině, kamenný a vodní šperk uprostřed hlubokých lesů připomíná světové přírodní rezervace. V lomu se stále pracuje, přímo na místě zde razí žulové dlažební kostky různých velikostí. Horké sucho s prachem z kamene v blízkosti studené hlubiny lemované skalami tvoří dramatický kontrast. Ve vodě jsou na některých místech raci. Časté návštěvy potápěčů, kteří je chytají, jsou zde v létě obvyklé. Člověk může na skalách sedět, meditovat, zpívat mantry, poslouchat co zachytává ozvěna, koupat se na vlastní riziko nebo sbírat lesní plody a bylinky. Jahody, maliny, borůvky, ostružiny mají těsně vedle sebe svoje místo a střídají se ve zralosti. Znímám ten lom v různých proměnách počasí a ročních dob a pokaždé se mi odtud nechce. Loučení s touto svatyní živlů země a vody je mým každoročním rituálem.

Ovšem to bychom byli už na konci našeho bolíkovského putování, aniž bychom řekli jak probíhalo a jak vůbec začalo. První čeho jsem si po příjezdu ke Kastálii povšimla, byl fialově kvetoucí žebříček. Byl všude kolem, veliký, bílý nebo fialkově růžový a kořeně voněl. Přivítal nás bratr Merhaut a později jsme se přivítali i s paní Eliškou, která nám s láskou vařila. Konstatovala jsem, že se v přízemní části budovy Kastálie oproti loňskému roku mnoho nezměnilo i můj obraz Ohnivý keř visel spolu s ostatními obrazy od přátel jógy a duchovních nauk na svém místě, avšak půdní vestavba již značně pokročila. Byla nejen příjemná a obyvatelná, ale většina ubytovaných ocenila i její tepelné vlastnosti za chladnějších nocí.

Každý den začínal cvičením jógy vedené bratrem Jirkou Šulcem, po společné snídani byl dopolední program Petra Grinningera, psychoterapeuta rogerovské orientace. Následovalo cvičení jógy s meditací a oběd. Odpoledne byl čas ke koupání a kratší výlety (na konci týdne jsem při jedné takové naprosto nehoubářské procházce našla křemenáče přímo velkometrážního, jehož noha skončila v polévce a každý účastník kurzu dostal

smažený kousek. Původně jsem myslela, že je to malý čerstvě uříznutý pařízek a chtěla jsem si na něj odložit kabelu, tu vidím, byl to hřib solitér, široko daleko žádná houba.

Večerní program sestával opět z přednášky či semináře z rogerovské psychologie, promítání zajímavých videofilmů, které byly velmi „k věci“, večere a případných přátelských dýchánek, setkání a diskusí (např. na téma „kam kráčíš Unitarie“) nebo partií šachu. Zmíněná rogerovská psychologie nebyla snad ani tak dle jediného „pravého“ autora podávána, byla spíš psychologii laskavou, chápavou, člověku po všech stránkách přátelskou, tedy vlastně vědou duchovní neboť o duši, Ducha nepopíraje. Mgr. Petr Grinninger se nám obětavě věnoval a při probírání zákrutů lidské psychiky trpělivě zodpovídal otázky a živě vše ilustroval svou životní zkušeností. Projevoval se po celou dobu jako nebývale citlivá a taktní bytost, pečlivě vše pozorující a také fotografující. S jeho opětovným pozváním lze jenom souhlasit.

Chápaví a tolerantní účastníci atmosféru ještě umocňovali. Rádi si zacvičili jógu ráno a v poledne s Jirkou Šulcem, který ji vede moc dobře, s láskou a rád.

Vzájemná harmonie překlenula různé hmotné nedostatky rozestavěného objektu, čímž vítězství „ducha nad hmotou“ bylo potvrzeno. Účastníci vše otevřeně napsali do dotazníku na konci pobytu.

Jarmila Plotěná:

Vyznání Vysočině

O Vysočině platí, že obdaruje-li Bůh krajinu, má ta část země všechno: kopce i hluboká údolí, lesy s borůvkami a houbami, vonící vzduch a čistou vodu, stavební kámen v lomech a dokonce i tu i tam polodrahokamy pro radost a jako pečeť a potvrzení: ano tudy šla krása a obdarování. Chovej se tiše, člověče, stojíš na místě svatém. Zde je namísto putování, ano hodí se zde chodit pěšky a uctívat Zemi pozorností a ztišením. Ona se za to rozvine před člověkem, rozvoní a rozkvetne svou krásou. Bude těšit a léčit. Podmaní si tě a zároveň tě ponechá svobodného. Opustíš ji lepší než jsi přišel, když se ztišíš. Ona se ke tvému tichu důvěrně připojí a půjde s tebou po tvých osamělých stezkách.

Umělecké intermezzo

Telč je s Horním Bolíkovem autobusem dobře spojená. Vede k ní křivolaká cesta, přátelská silnice, jedna z nejhezčích, které znám. Z nadhledu autobusu je nápadná cedule

KRAJ VYSOČINA. Nápis jednoduchý, jednodušší už být nemůže. Pokaždé mi vhaní slzy do očí a nevím proč. Přemýšlím o síle slova, o neliterární literatuře, o bezděčném umění, slovu ryzím, nehledaném.

Sama Telč, památka UNESCO, žhne červenými střechami a barvami fasád pokaždé, kdykoliv přijedu. Neznám ji, když prší, vždycky jen žhavé barvy nad hladinami rybníčků. Nějak se k ní hodí obrazy od Jana Zrzavého, který patřil částí svého života k Telči. V galerii ve dvoraně zámku můžeme vidět výstavu jeho originálů. Vzácné setkání. Chodila jsem výstavními sály sama a hodně, hodně si Zrzavého umění užila, jeho sametově působících vhlédů i pohledů. V knize návštěvníků výstavy jsem nechala veršik: „Děkuji Zrzavému za sametový sen, který je v Telči tak vkusně vystaven.“

Odneseš si odtud Zrzavého vyznání o vlastní tvorbě. Slova mohou platit o umění, mohou platit také o umění života a to už je duchovní cesta, Poutníku...

Vyznání umělcovo

Mladý malíři, chceš býtí zajisté velikým umělcem? Chtěj! Neboť jinak nestojí za to, abys maloval, a bylo by lépe, abys věnoval síly své jinému povolání užitečnému lidem. Měj pak na paměti tyto věci: Musíš obrátiti všechny své síly, svůj zájem a lásku jedině jen k svému umění a dosažení cíle. Vše ostatní musíš mu podříditi, prvé a poslední, nač myslíš, musí být obraz a zase jen obraz. Jsi-li povolaným k umění, poznáš, že všechny příhody tvého života, dobré i zlé, směřují k tomu, abys se věnoval jedině jemu. Když všecko tě opustí a zklame, jediná láska ti zbude, umění, které okrašluje život a je jedinou věcí, pro niž lze litovati, že jest nám jednou zemřítí.

Tvořiti, malovati, jest vášeň. Vášeň nejsilnější a nepřemožitelná, která, byť všechny touhy v tobě uhasly, nesmí pominouti. Všeho se můžeš zříci, ve všem resignovati, ale v umění nikdy. Věz, že musíš cíle dosáhnouti, za všech okolností. Nic nesmí býtí dosti silným, aby tě mohlo zdržovati, žádná překážka dosti velká, abys jí nepřekonal. Varuj se přílišných pochybností o sobě. Nedůvěra je největší tvůj nepřítel, který ti vyráží štětec z ruky. Nevzdávej se naděje, že dosáhneš cíle, byť se ti jevil sebevzdálenějším, neboť blíženi se jemu je úměrno velikosti tvé vůle, odvahy a neústupnosti. Musíš usilovati o to nejvyšší, žádej si uskutečniti nemožné, nepřestávej o tom snítí. Pevně věř, že můžeš toho dosáhnouti. Víra je onen okřídlený oř, bez něhož nelze vystoupiti k výšinám.

Ale varuj se též přeceňování sebe. Přílišná pochybnost a přílišné sebevědomí je sekera o dvojm ostří. Buď opatrným a rozvážně posuzuj svoje dílo. Budeš-li v pochybnostech, srovnávej a taž se všech uměleckých děl přítomnosti i minulosti. Najdeš-li na své práci nepochybné kvality, raduj se z nich srdečně, a neumíš-li ještě to, co bys chtěl, necht' dobré v tvé práci posílí tvou naději a nedostatky roznítí tvou odvalu a touhu a úsilí tvé zdvojnásobí.

Až budeš uměti tolik, že budeš se moci odvážit k vlastní tvorbě, neohlížej se a nedej zmásti tím, že druzí malují jinak... To, co se ti u tebe i u jiných líbí, je to pravé, co potřebuješ a hledáš. Nedej se omámiti hesly modernosti, jdi jediné za svou představou a nelekej se, bude-li výsledek zdánlivě nemoderní. Tvoříš-li, jsi nutně moderní. Neboj se býtí výjimečným. Věř a buď věren jen sobě.

Z čeho vytvoříš své dílo? Ze svého života, neboť nic jiného nemůžeš znáti a nic jiného nemáš... Ze své lásky a štěstí, ze své bolesti a utrpení vytvoříš svoje dílo, učiniv slovo tělem.

Předpokládám, že máš talent, tuto schopnost převáděti věci trojrozměrné na dvojrozměrnou plochu, aniž by ztrácely na své pravdivosti a skutečnosti. Mezi všemi těmi, kdož malují, je více talentů, ale kolik z nich je dobrých malířů a kolik velkých? Velikost a prudkost talentu mohou tě samy o sobě učinit dobrým malířem, ale ne velkým umělcem. Talent jest předpokladem, ale ne zárukou velikosti.

V čem tedy záleží velikost, tajemství génia? Nejen v talentu samotném, ale v mohutnosti pudové, ve velikosti a síle jeho citů, vášní a chtění, v jeho velikosti mravní. Velikost umělcova podmíněna jest jeho velikostí lidskou. Jen budeš-li velkým člověkem, můžeš býtí i velkým umělcem.

Ale běda ti, podřídíš-li umění prospěchu hmotnému, zatáhneš-li je do kalu osobních pletich záškodnické politiky a bude-li ti jen cestou k dosažení moci a slávy. Neboť to všechno nesnáší se s uměním a je znamením slabosti umělcovy, který takto snaží se domoci se prvenství. Oslabil bys svoje schopnosti a předurčil zaniknutí i to málo, co se ti přece podařilo vykonati.

Přemýšlej o těchto věcech a nezapomeň nikdy: jen dobrý člověk může býtí dobrým umělcem.

Jan Zrzavý

Jacob Trapp: **Bohoslužba**

**Konat bohoslužbu je s posvátnou úctou
stát pod nebeskou klenbou s hvězdami,
před květinou, listem mihotajícím se v slunečním svitu,
nebo i před zrnkem písku.**

Konat bohoslužbu znamená být vnímavý,

postát u stromu, který se kývá ve větru,
vnímat stín mraku plujícího po obloze.

Konat bohoslužbu znamená pracovat obětavě
a dovedně. Znamená to v práci dělat přestávky
a naslouchat melodiím hudby.

Konat bohoslužbu znamená opěvovat zpěvem
krásy země; naslouchat i během bouře
tichému hlasu v našem nitru.

Bohoslužba je osamělost hledající pospolitost.
Je to vyprahlá zem toužící po dešti.

Bohoslužba je rozžehnutý oheň v našich srdcích.
Ten plápolá skrze naše laskavé skutky
a skrze činy lásky.

Bohoslužba je tajemství v nás,
sahající po tajemství mimo nás.

Je to nevyslovitelná tichá touha promluvit.
Je to otvírání okna daného okamžiku k nebi věčnosti.

Z kalendáře unitářské obce v Leicestru, Anglie. Inquirer 20. 3. 2004, přeložila E. Merhautová.

Nic se nesmí vzdávat

Herberta Masaryková (+ 30. 9. 1996)

Byla poslední svého jména a byla toho jména hodna. Zнала jsem ji od dětství, věkem byla kdesi na půl cesty mezi mými rodiči a mezi mnou a mou sestrou. Když jsem byla dítě, byla věkem a zkušenostmi blíže k mým rodičům, ale jak plynul čas, a my stárli, patnáct let jako by se zkracovalo a my se k sobě přibližovaly čím dál tím víc. Jistě to bylo také tím, že jsme si byly blízké uvažováním a pohledem na svět. také nás spojovala hudba.

Měla jsem ji tuze ráda proto, jaká byla. Vážná, ale absurdním situacím a nesmyslům se uměla smát. A když se usmála, její vždy zajímavá tvář byla krásná. Pokud se setkala s lidskou omezeností a malostí (a to bylo v minulosti věru často), míval její zlehčující humor nemalý břit. Měla jsem ji také ráda proto, že nikdy, ani v nejmenším nic nepředstírala, nikdy nenasazovala žádnou masku, a pokud se kolem ní dělo něco, co jí bylo proti mysli, ať už to byl v dobách špatných útlak, nebo v dobách našeho osvobození přílišná pozornost, zejména těch, kdo ji po čtyřicet let neznali, buď utrousila pár trefných slov, nebo prostě mlčela a nesnažila se zvláště skrýt, co si myslí. Jak ti, co ji utiskovali, tak ti, co ji v posledních létech začali vyhledávat, možná nepoznali, co si myslí; my, kteří jsme ji znali dobře a mysleli podobně, ano.

S Herbertou jsme si rozuměly bez velikých řečí. Znaly jsme se dlouho a dobře, i když jsme se nevidaly příliš často, nikdy jsme se sobě nevzdálily. Její dceru Charlottu, její radost, jsem poznala snad první ze všech, co ještě žijí, v době, kdy mne Herberta sobě i mně pro radost učila na piano.

V posledních letech svého života se čím dál tím víc podobala svému strýci Janovi. Povahou a svérázným smyslem pro humor se mu podobala vždy.

Bude chybět mnohým, bude chybět její jméno, ale musí nám být útěchou, že se dožila doby, kdy jméno starého pána, jeho moudrost a velikost opět ožily po celých zemích koruny české. Řekla mnohokrát: „Holka, lidi sice dělají neuvěřitelné nesmysly, ale máš pravdu, hlavně, že jsme se toho dožily. Ale stejně, ono se to časem spraví. Nic se nesmí vzdávat.“

Nevzdávala život, i když už pro ni byl skutečně těžký, zdraví ji opustilo brzy a bolestně. Pokud však řekla, nic se nesmí vzdávat, myslela to opravdově a cítila se sama tím vázána.

Byla opravdový člověk. Přejme jí klid.

Jaroslava Moserová poslední československá velvyslankyně v Austrálii. Odeznělo při rozloučení s paní Masarykovou 9. října.

Chasidské - Vstaň a svít'!

Izraelská setkání jsem prožila jako jedinečnost dynamické židovské víry v podanou ruku Boží i v nejtragičtějších chvílích života. V kibucu Givat Ichud Hajim jsem navštívila manžele Červinkovy, kteří přežili Terezín a navzdory holokaustu nezatrpkli. Síla víry v autoritu Tory je povznesla nad nenávist s přesvědčením vnitřní cesty světla, potřebné celému světu. Při jejich hagadách – jsem se utvrdila v pocitu, že nám Evropanům při veškerém náporu racionalismu a pragmatismu je potřebná schopnost vnímat čtvrtou dimenzi pomocí intuice, meditace a kontemplace. Při návštěvě Safedu, kolébce kabalistického chasidismu jsem v pevných i laskavých rabínských rysech vystihla jedinečnost autority k prorocké tradici zjevující zákon Boží – Toru jako světlo Boží moudrosti, spravedlnosti a milosrdenství. Vzácná setkání v Tiberias jsem prožila s chasidskými cadiky – spravedlivými střežícími strom poznání ovoce dobrého. Utvrdila o vnitřní cestě jako nezbytného duchovního poznání. Hluboce se mi vryl do vědomí zážitek zanícených modliteb o šabat, transformujících v extatickém vytržení Boží jiskru v plamen šlehající vstříc nádheře Boží přítomnosti. Jedinečnost emenu – vroucí modlitby působila jako Jakobův žebřík opřený o nebesa, provázena nekonečným chvalozpěvem. V chasidském společenství jsem poznala, že vše skryté – esoterické se stává zjevné externí a posvěcené. Zkvašený chléb – chamec alegorie povýšené duše se nesmí jíst v období pesah a kuchyňské nádobí musí být vycištěno do běla jako symbol zářící Boží jiskry do zatemnělosti světa. Menorah – židovský svícen je symbol hořících svící zapalovaných Božím ohněm v duši oddaného, vytvářející setkání ohně pozemského s nebeským.

Chasid se ve své extatické modlitební kontemplaci neztotožňuje s Bohem, neboť si je vědom, že Boží majestát přesahuje veškeré stvoření jako Or Ain Soph - prapodstata Bytí. Proto usiluje dosáhnout pleromy – světelné říše Boží, přimknout se k ní srdcem bez projekce představy přímého zažívání Boha, kterýžto pocit je mu rouháním. Extatický tanec jako součást bohoslužby v jeruzalémské synagoze je pro Evropana nezvyklý a přece je tolik inspirující, neboť pomocí něho setřásající věřící obaly nižší přirozenosti zabraňující duši stoupat vzhůru ke světlu první sefiroty nebeské – malkutu.

Inspirující pro nás Evropany je výzva k odpovědnosti, která pro vyznávajícího Žida zní: Povstaň – svít – tvé světlo je v duchovním kosmu, které odrážíš jako zrcadlo. Rabín Schneerson deklaruje nutnost světla spravedlivých na tomto světě, na nichž je závislá existence světa v období – din – soudu. Cadik stejně jako chasid – zbožný podepírají nebe, nebeský základ, pročez Bůh neváhá vystřídat spravedlnou přísnost láskou milosrdenství a milosti. A slova Avotu zavazují k tomuto propojení: Neodpovídáš-li za sebe, kdo za tebe zodpoví? Odpovídám-li však jedině za sebe jsem to ještě já zajatý egem... Vyvolenost Izraele – acharajut – je vědomím odpovědnosti za bližního utvrzováním jistoty, že ctnost a nepravost závisí na člověku, na jeho vůli poznat vnitřní cestu – kavanu, realizovat ji či nikoliv. Leč současný Izrael má své stíny a temnoty, jak se o tom přesvědčujeme z denních zpráv. Křesťanské sbory, zejména františkáni vynakládají značné úsilí pro odstranění válečného napětí a s ním spojenou mentalitu strachu

projevující se zejména u dětí. Nakolik má vliv světlo spravedlivých na židovský parlament – sanhedrin není zřejmé, i když mezi lidem požívá autoritu obětavá služba věřících Židů či křesťanů a zejména práce duchovních na hoře Olivetské si vysloužila přívlastek „svatá“.

Proč mě současný chasidismus tolik inspiroval? Zejména myšlenkou zasazenou jako perla do Baba Batra Hagady: Ten, který podpoří světlem Boží moudrosti jedinou duši, jakoby podpořil celý svět... Chasidé se cítí jako rukojmí Božího smilování, odpuštění a milosti nesením plné odpovědnosti především za spásu Izraele i za cenu utrpení. Jejich duchovní odkaz čerpá z kabaly, pročez činí své tělo trůnem života a život trůnem ducha a ducha trůnem duše nebeské – nešamah a tuto duši trůnem světla Boží slávy.

V terezínském památníku třicet kilometrů od Tel Avivu jsem v hrůzných dokumentech holokaustu postihla nezlomnost židovské víry v Hospodina i v předsmrtných okamžicích jako návrat do pravé domoviny, sefirotické – duchovní, jak o tom svědčí zápis v deníku neznámého hrdiny: Z hlubin duše jsem křičel k Tobě Hospodine... Umlčená obžaloba zločinů, němé memento varuje a vybízí svědomí k bdělosti. Židovský spisovatel Amos Oz nositel Mírové ceny poukazuje s neklidem na antisemitské akce neonacistů v současné Evropě.

Chasidský šabat v Jeruzalémě jsem zažila jako extatické vzplanutí – hitkahavut – při velebení Božího jména a mnoha požehnání jako projev ze stavu pokořených do svazku věčně živých, svatých, světlých a proto Bohem vyvolených. Chasidská výzva úcty ke každému okamžiku života je inspirující výplní ve smyslu slov: Zlobíš-li se, je to zlé, mstivá chvíle znásilňuje a otravuje důležitou chvíli života, znemožňuje duši, aby putovala nebeskými světy...

Chasidský odkaz Vstaň a sviť! charakterizoval výstižně židovský pedagog a lékař ubohých Janusz Korczak ve své stati Samoty staroby slovy: Kolik jsi položil cihel na stavbu než odejdeš... Komu a kolik jsi dal tepla? Jaká byla tvoje služba? A na otázku Jak se nazývají kapitoly tvé životní pouti? Odpověděl cestou oběti – avody, kdy na poslední cestě do treblinské plynové komory v roce 1942 doprovázel věrně dvě stě židovských sirotků. Vyjádřil tak skutkem smysl chasidské nauky o tom, že člověk má za úkol pozvedat padlé, osvobodit Boží jiskry uvězněné v pádu hmoty a nikoliv jen čekat a přihlížet, ale působit ke spáse světa... Vystihl neopakovatelnost „okamžiku zraněného, který bude krvácet a okamžiku zavražděného, který bude strašit zlými vzpomínkami“. Leč současně vystihl neopakovatelnost okamžiku jako výzvy úcty k životu, jako úctu k těžké práci růstu.

Miluše Šubartová

Slavomír Ravik:

Bůh žije

(Přírodní zákony dosvědčují jeho existenci). Praha, Pražská imaginace 1992. 2000 výtisků.

Autor, si klade otázku, proč je tolik věřících mezi přírodovědci, kteří nejvíce přispěli k rozvoji vědy. „A tak jsem se vydal touto cestou a učil se divit. Studoval jsem zákonitosti přírody, konstrukci ptačího křídla, o stavbě lidského těla, o plánu buňky... Za oponou přírody počal jsem tušit Velikého Programátora.“ (s. 3)

Bůh člověku poznání své existence některak neusnadňuje. Podle Bible se mu projevil v ohnivém keři, v oblacích, v rozpoutané bouři. Dnes k nám navíc promlouvá skrze přírodní zákony.

Hlásat tuto radostnou zvěst za totality nebylo možné, a tak tyto eseje každý měsíc byly vyvěšovány v kostele Sv. Ignáce na Karlově náměstí v Praze. Stával před nimi hlouček pozorných čtenářů a dochovaly se opisy těžkou stařeckou rukou.

Úvodem autor pod titulem „Deformované poznání“ ateizmu. Od renesance, kdy člověk sám zasedl na uprázdněný trůn Boha a prohlásil sama sebe za míru všech věcí, náboženská víra byla vystavena stále krutější inkvizici – lidskému posměchu. Pozitivismus se opájel představou, že už má v rukou klíče ke všem tajům, a na věřící vědce se díval s posměchem. Newton interpretoval přírodní jevy jako mechanický pohyb. Descartes postavil proti sobě říši ducha a říši hmoty, nasugeroval celým generacím, že zvířata a rostliny jsou pouhé stroje. Od něho se datuje nechť k metafyzice a snaha vtěsnat přírodu a život do fyzikálních formulek. Vše, co se do tohoto omezeného prostoru nevešlo, karteziánská věda prostě amputovala či ignorovala.

„Pře o Boží existenci“ vypočítává, več musí věřit ateista. Věří, že hmota je věčná, ale tomu odporuje 2. zákon termodynamiky. Věří, že život se vyvinul nahodile, ale život má program, který potírá náhodu. Max-Neef poznamenává, že v živé buňce je kompletní řetězec 20 aminokyselin, který závisí na 2000 enzymů. Biologové vypočítali, že pravděpodobnost jedinečné kombinace všech těchto prvků, aby během evoluce vznikla živá buňka, je jedna desetina na tisícátou. Život je nanejvýš vybíravý: potrpí si na biologicky aktivní, levotočivé látky. Pouze cukrové fosfáty jsou pravotočivé.

Řád genetického kódu nám vysvětluje teorie morfogenetických polí transpersonalisty R. Sheldraka.

Pod titulem „Modrá planeta“ bychom čekali výklad Gáia-teorie Jamese Lovelocka, že Země je řídký, kulově formulovaný organismus, v němž všechny pracovní součásti jsou spjaty v symbióze. Místo toho jsou předkládána geofyzikální, starší data.

„Zázrak život“ a duchovní vzestup od hmoty k životu, od života k duchu až k bodu Omega nastínil Teilhard de Chardin. Nač používat pro další esej termínu Big Bang, když se už vžil „velký třesk“ a tento výraz se používá v následující úvaze „Scénář velkého třesku?“ (s. 45 – 52).

„Program zvaný život.“ Teprve kybernetika nám dala představu, jak úžasně složité je zpracování programu život. Kombinace 2 × 23 vláken DNK a 20 aminokyselin vytváří

z každého z nás neopakovatelnou, jedinečnou bytost, avšak bohužel tato kritéria se nestala měřítkem, z něhož by vyplynuly vyšší normy pro vzájemný vztah lidí. (s. 70)

Další úvahy „Zázrak zvaný buňka“ a „O mutacích a vývoji života“ se opírají o eseje Lewis Thomase.

Milovníky přírody potěší úvaha „O tahu ptactva“. (s. 93 – 100) V každém píruku i tahu ptactva vidí autor stopy Božího díla. Aerodynamické křídlo nejen nese, ale je i motorem. Útočící sokol dosahuje rychlosti 130 km v hodině. Kolibřík, který se udrží jako helikoptéra na jednom místě a dokáže i couvat, mává až 80× za vteřinu. Miniaturní rorýs uletí za den přes 900 km. Albatros plachtí nad mořem celé hodiny bez mávnutí křídel.

Výlet do imunologie autor nazval „Bariéry jedinečnosti“. Mnoho nového víme o lidském těle od vydání knihy Alexise Carrela „Člověk tvor neznámý“, především o oku. Závěrečná esej by vyzněla jinak, kdyby se autor neopíral o klasický výzkum vyšší nervové činnosti a měl k dispozici objevy o holografickém charakteru mozku, tak jak o něm v Praze referoval neurochirurg Carl Pribram. Titulem autor reaguje na výrok, „Bůh je mrtev“. Důkazů o existenci Boží je mnoho. K tomu, abychom Boha slyšeli, je třeba jediné: ticho a mlčení.

Boris Merhaut

Inkvizice hrůzy zbavená

Jen výjimečně referujeme o negativních jevech kulturních dějin. Vstoupili jsme do Evropské unie společně s naším sousedem Polskem, země par excellence katolické a tak nás může zajímat, jaké postoje a vklady do společné domácnosti Evropy přináší.

Nad útlou knížkou Grzegorsze Ryše „Inkvizice“ se rozpačitě zamýšlí historik Robert Blanda (Lit. Noviny 33, 9. srpna 2004). Byl zvědav, co obsahuje knížka s vkusnou a atraktivní obálkou Libora Hofmana, která nevyšla, jak bychom očekávali, v některém ryze katolickém nakladatelství, ale ve světské Mladé frontě a to dokonce v edici Fakta. Tam bychom rozhodně nečekali apologetiku katolické tajné policie, střežící jednotu Církve svaté a jediné. V MF nebývá zvykem, aby nakladatelství nevybavilo svůj překlad řádnými informacemi: chybí jak medailónek polského autora, „skromného katolíka“, který svůj nástin dějin inkvizice věnoval papeži Janu Pavlovi II. Tímto věnováním dává najevo, že „mu nepřísluší hodnotit svatou inkvizici a její dílo“. V jeho vlasti bylo dílo přijato dobře, což nám osvětluje polskou mentalitu, která se bude v evropském parlamentu prosazovat a budit údiv západoevropských poslanců.

Pro koho v Česku je dílo určeno? Blanda konstatuje: Na systematické přepracování dějin inkvizice má Ryšova publikace nedostatečný rozsah... Na populárně-naučnou knihu je text suchý, bez obrázků... nemůže neinformovaného čtenáře zaujmout. Vyžaduje přímo detektivní talent vydolovat z předmluvy aspoň náznaky autorova úmyslu, který je v souladu

s nejmodernějším katolickým trendem: dokazovat, že inkvizice nebyla „tak strašná“ jak nacistické a bolševické mučírny a že kolem ní vznikl falešný mýtus.

Kniha má 6 kapitol precizně vypreparovaných z obecnějších souvislostí, které vytvářejí dějiny pouze v komplexu. U války s herezí Albigenských důležité okolnosti buď opomíjí nebo je záměrně zamlčuje. A tak jediné, co objektivněji nastiňuje, jsou středověké a novověké hereze a postup církevní inkvizice proti nim. Zmínka o čarodějnictví je jen pár a termín reforma církve se objevuje jen dvakrát. Selektivně použité dobové prameny sice dávají autorovi za pravdu v tom, že ve středověku inkvizice jako jednotná instituce neexistovala, ale i při své decentralizaci, viděno očima dneška, do jednotné církevní hierarchie ideálně zapadala. Avšak už v 15. století ve Španělsku inkvizice prorostla se státními orgány a navzdory Ryšovu názoru fungovala centrálně. Zdá se, že se mu na základě výběru podařilo poněkud snížit počet mrtvých, které měla inkvizice na svědomí.

Tato divná kniha nic nového o inkvizici neříká, není ani novátorská, ani souhrnná, takže odborníkům vůbec nic nového nepřináší. Ani letný zájemce o církevní dějiny se z ní nic nedozví. Pro laiky kniha není zajímavá, protože uváděné události jsou vytrženy ze širších souvislostí. Z formálního hlediska jsou všechny informace a prameny doloženy poznámkami s odkazy na literaturu. Text se záplavou dlouhých citací je neúnosně náročný na čtení.

Poslední kapitola o inkvizici jako mýtu je zběžná, povrchní a nepřesvědčivá. Historik Blanda nazval svou úvahu o „zvláštní knize“ Příliš úzkým trychtýřem. Soudím, že dokud na pražské katologické fakultě vládla mafie kolaborantů s bolševickým režimem, autor by svůj výplod obhájil jako magisterskou disertaci. Nezodpovězena zůstává otázka: cui bono?

Boris Merhaut

Grzegorz Ryś: Inkvizice. Z polského originálu přeložil Milan Moravec. Praha, MF 2004. Edice FAKTA. 113 stran.

Duchovní základy života

Tímto tématem se zabýval nejvýznamnější ruský předrevoluční filozof a básník Vladimír Sergejevič Solovjov (1853 – 1900). Syn autora „Dějin Ruska“ obhájil doktorskou disertaci „Krise západní filozofie“. Měl vzezření biblického proroka, takže děti, které potkával, ho často žádaly o požehnání. K duchovním pravdám ho přivedla nejen patristika, ale i přírodní vědy, které mu umožňovaly vyrovnat se s evolucionismem. Jeho vize je velkolepá: kosmický Kristus ve všem a ve všech. Pokládal za omyl redukovat křesťanství jen na

soustavu mravních zásad. Prvním principem vývoje světa a dějin je kosmický Kristus, tj. vtělení Slova: „Není možné, aby všeobjímající smysl světa byl jen v naší mysli. Ona Jednota, kterou se udržuje a spojuje svět, nemůže být jen abstraktní ideou. Je to osobní živá síla Boží.“ Proto základ života Solovjov našel ve schopnosti nazírat přítomnost boholidskou v její kráse a pravdě.

Toto hlásání celistvosti natolik popudilo pravoslavné teology i jeho kolegy na Moskevské universitě, že byl nucen Moskvu opustit. Útočiště našel v Záhřebu u osvíceného katolického biskupa Strossmayera. Ve svých přednáškách na universitě v Záhřebu uplatňoval svou víru v jedinou a universální církev. Za nejdůležitější v životě pokládal být inspirován shůry, „dívat se na život seshora“. Tak duchovní velikost a pokoru spojoval ve svém životě do jednoty, která je ovocem Ducha svatého.

Solovjovovi nejsou zdrojem talentu múzy, které básníky i spisovatele inspirují, ale Sofie, Moudrost (buddhi). Tím odkazuje k mystické zkušenosti jednotícího vidění božského a lidského. „Abychom byli schopni přijmout Pravdu, je potřeba uznat, že nejsme ničím jiným než podnoží Boží.“

Během liturgie Nanebevstoupení Páně měl devítiletý Vladimír podobnou vizi jako sv. Terezie – ženy oblečené do modrého a zlatého roucha, která mu podala květ. „Dotkl jsem se nádhery božství... Pochopil jsem, že všechno je jedno a jedno je všechno.“ Toto vytržení (samádhi) v dětství odstartovalo jeho celoživotní dialog s vyššími vrstvami duchovního světa i snahu po vyjádření ženského aspektu božství. Láska jako gnozeologický princip otvírá srdce člověka, je klíčem k Moudrosti (džňána) a současně je základem ortodoxní tradice pravoslaví,

Pro univerzitního profesora filozofie nebylo snadné hlásat, jak později činil Vladimír Hoppe v Brně, že mystická zkušenost je pro pravou filozofii nepostradatelná a že „bez mystického poznání se filozofie dokonce rozplývá v absurditu“. Tím se dostal do konfliktu s „pokrokáři“, neboť vyloučil možnost nezávislosti kteréhokoliv vědního oboru. Tím popudil nejen vyznavače racionalismu, ale i tehdy módního empirismu, jemuž kralovali filozofové jako Locke, Berkeley, Hume, Mach aj.

„Úlohou náboženství je napravit náš zvrácený život: žijeme bezbožně, nelidsky, v otroctví nižší přirozenosti. Pro pravý život je nutný pravý opak. Počátek dobrovolného poddání se Bohu je modlitba. Počátek jednomyslnosti je dobročinnost, počátkem sebekázně je zdrženlivost od nízkých přání a vášní... Abychom tedy napravili svůj život, musíme se modlit k Bohu, pomáhat si navzájem a krotit své smyslné pudy. Modlitba, almužna a půst – v tom spočívá veškeré osobní či soukromé náboženství...“ Jak však žít ve světě v pokoji a míru, když tam vládne podvod a klam, nepřátelství a rozkol? „Nesmíme věřit, že toto zlo je něco nezměnitelného. Naopak, ono je lživé a zaměnitelné.“ Přírodovědec nám tvrdí, že pravda světa je v jednotě vesmírného mechanismu. Podle Solovjova pravda světa je v jednotě logické souvislosti, objímající celý vesmír. „Plná pravda světa je pak v živé jednotě jeho jako oduševnělého a bohonosného těla. V tom je pravda světa a v tom je i jeho krása. Když mnohotvárnost smyslových jevů se spojí v jedno, tento viditelný soulad pocítujeme jako krásu. Tedy ve vyšším smyslu světa (míru) spojuje se vše, co hledáme: dobro, pravda a krása.“ (s. 15)

Duši člověka, který v sobě rozněcuje zrozením dané světlo velikosti palce, povznáší nad přírodu dvě neviditelná křídla. Touha po nesmrtelnosti a touha po spravedlnosti čili mravní dokonalosti. Jedna bez druhé nemá smysl. V řádu přírody i v životě společenském, kde vládne právo silnějšího a prezidentu Klausovi tak drahá neviditelná ruka trhu, nemáme jedno ani druhé. Podle zákona přírody člověk se nejen raduje, ale i trpí a umírá, zákon rozumu není sto ho zachránit. Základní potřeby jsou výživa pro dočasné udržování života jedince a rozmnožování pro zvěčnění druhu Homo sapiens. I potomstvo je tu jen proto, aby vydalo další pokolení. Hedonisté nám našeptávají „carpe diem!“ – ukájej potřeby a náklonnosti své přirozenosti. Náš rozum, který rozšiřuje naše znalosti o astronomii, nám ukazuje, že smrt nevládne jen našemu tělu, ale je i ve vesmíru, kde se rodí a zanikají nejen hvězdy, ale i celé galaxie. A tak docházíme rozumem k poznání, že smrt a zánik jsou všeobecně platný zákon. Uznání rozumu však nestačí, ke spáse je třeba „hrdinský čin“, vzchopit se k nastoupení třetí cesty, cesty milosti, tj. uznat pramen milosti – Boha. Pramenem všech skutků člověka je jeho vůle. „Pokaždé, když člověk jedná ze sebe nebo ze světa, tj. podle světa, který se utápí ve zlu, pokaždé, když postupuje podle svého či světsky, odděluje sebe i svět od Boha... Člověk se však může rozhodnout: já nechci svou vůli! Takové sebezapření neboli obrácení lidské vůle je její nejvyšší vítězství. Vítězství, triumf.“ (s. 27)

Tento nejdůležitější spis Solovjova přeložila už r. 1917 ve výtahu Anna Tesková. Úplné dílo v jejím překladu vyšlo r. 1923 v Praze u Kuncíře. Další vydání z r. 1946 vyšlo v revui Vyšehrad. Tento nový překlad pořídil Ivan Ondavan.

Vladimír Solovjov: Duchovní základy života. Velehrad, Refugium 1996, náklad 3000 výtisků. 89,- Kč.

Boris Merhaut.

Mnoho podob Boha I

První zážitek Boha jsem měla jednou zrána, když mi bylo deset let. Seděla jsem na orosené louce a pozorně se dívala, jak pavouk tká pavučinu. Slunce jsem měla v zádech a vlákna babího léta svítila odráženými barvami a pavučina se kolébala ve větru. Pavouk pracoval bez ustání velmi pečlivě od jedné řady sítě k další. Jak jsem se dívala, celý svět zmizel, zmizelo i moje já a zbyl jen pavouk a pavučina...

Když pavučina byla celá, měla jsem dojem, že se na mě pavouk podíval, spokojen svým dílem. A já jsem rázem věděla, že pavouk je Bůh, že vzniklá pavučina je Bůh, že tráva, na níž sedím je Bůh a že dokonce i já (bez svého ega) jsem Bůh. Bůh byl Příroda. Avšak představa, že Bůh je příroda, mi připadala příliš matná a neurčitá. A tak jsem si zvolila obraz Boha jako Tkalce, jak činí domorodí Američané – indiáni. Ti uctívají Boha v moha podobách; jednou z nich je Hadí žena, Žena-kukuřice a Žena-myšlenka. Také jí říkají Pavoučí žena, matka vesmíru.

Tento obraz mi dobře sloužil několik let. Pak jsme se přestěhovali na západní pobřeží do Oregonu, kde jsem se procházela hlubokými lesy. S údivem jsem pozorovala jak rozsáhlé lesní školky, tak trouchnivější kmeny, které se staly potravou pro rostliny bolehlavu, ostružiníky a houby. Školka se mi tak stala dalším obrazem Boha, byla stejně užitečná a pravá jako Pavoučí žena, matka světa.

Nedávno jsem si v televizi zvolila kanál s úchvatným dokumentem o vzniku vesmíru. A tu mi opět blesklo, že Bůh je mnohem víc než živá příroda. Bůh je nejen ve stromech, pavoucích, ale i ve skalách, ve hvězdách, v kvasarech, ba i v černých dírách. Bůh je ENERGIE. Znamená to, že hmota je Bůh, neboť hmota a energie je totéž.

Dnes chápu, že naše vědění o Bohu je a bude nedokonalé a že žádný jeho obraz není jedinou pravou podobou. Jakmile dospějeme k závěru, že víme, kdo je Bůh, tato představa se nám natolik vryje do mysli, že vytěsňuje všechny ostatní. Ulpíme na ní a odmítáme ji měnit: stvořili jsme nebezpečný obraz Boha, stvořili jsme modlu (idol). To se stalo s Bohem-Otcem, Bohem-Králem. Tento vítězný a vítězíci Bůh je stále uctíván, dychtivě očekáváme jeho království nebeské. Tento bůh se používá k ospravedlňování vyvražďování celých národů a svatých válek. Tento bůh je tak všemocný, že už pro nás nezbyvá žádná osobní zodpovědnost. Jestliže připustíme, aby převládl tento druh fundamentalistického myšlení, povede to ke zkáze a zničení celé planety.

Všichni asi známe reprodukci nástrovní malby Boha v Sixtinské kapli. My dnes potřebujeme nová zobrazení, jako např. nahé ženské postavy Kristy, umírající na kříži. Je bílá, ale právě tak by mohla být černá (jako Bohorodička Guadelupská), hispánského či asijského původu. Ale ani to nestačí. K rozbití zafixovaného obrazu potřebujeme radikálně odlišný obraz. Potřebujeme Matku, Milence, Přítele. Potřebujeme Boha-Pradlenu, která nás očistí svými vodami. Boha-Dítě, které se raduje z našeho počínání. Boha-Hráče v kostky, který má rád překvapení. Potřebujeme všechny bohy a bohyně, které zjevují pravdy všem národům světa. Teologii vytvářejí lidé pro lidi. My lidé vytváříme obrazy Boha. Naším úkolem je dávat těmto podobám význam pro naši dobu.

Spisovatelka Barbara Stevens je laickou kazatelkou Manchesterského sboru unitářů universalistů v New Hampshire, USA. Z The World, Vol. VII, No 6, 1993 přeložila Eliška Merhautová.

Vesmír a lidstvo

Pierre Teilhard de Chardin. (Z franc. Le Phénomène humain přeložil Jan Sokol). Praha, Vyšehrad 1990, 264 str. cena 27,- Kč, náklad 30 000 výtisků.

Stěžejní dílo jednoho z nejvýznamnějších myslitelů 20. století francouzského jezuitu- učence Teilharda (1881 - 1955) se českému čtenáři dostává do rukou opožděně. Za jeho života kolovalo jen v samizdatu, protože církev svatá nedávala své IMPRIMATUR: Když konečně vyšlo, byl jeho dopad obrovský a dnes s odstupem času začínáme chápat, že Teilhard byl jedním z neoriginálnějších průkopníků nového paradigmatu (modelu) a transpersonální ekologie.

Narodil se v zemanském sídle Sarcenat ve střední Francii a měl 10 sourozenců. Vstoupil do jezuitského řádu a studoval filozofii, přírodní vědy, teologii a paleontologii. R. 1911 byl vysvěcen na kněze. Během I. světové války sloužil v poli jako saniťák a za statečnost byl vyznamenán řádem Čestné legie. Po složení řádových slibů studoval geologii a botaniku s takovým úspěchem, že mu nabídli profesuru na Sorbonně. Řádoví představení mu kladli podmínku: přednášet jen o přírodních vědách a mlčet o svých názorech na vztah vědy a náboženství, o vývoji vesmíru, člověka a lidstva. Tato podmínka nebyla pro Teilharda přijatelná: nemohl žít schizofrenním životem, jednou jako vědec, podruhé jako kněz a křesťan. S přibývajícím vyzrálostí mu totiž bylo stále jasnější, že k přežití lidstva a života na planetě Zemi je nezbytná konvergence vědy a náboženské skutečnosti, tak jak to dnes bez ideologických zábran hlásá transpersonální psychologie. Nechtěl porušit slib poslušnosti. I vzdal se skvělé univerzitní kariéry a odjel na geologické a paleontologické expedice do Číny, kde kromě cenných vědeckých zpráv napsal r. 1923 své osobní vyznání o nutnosti duchovního života „Božské prostředí“.

Po návratu do Paříže byl nadšeně uvítán jako model osvíceného vědce. Pracoval na díle „Místo člověka v přírodě“ v ústraní, ale jeho autorita a popularita církvi vadila. Proto byl v r. 1948 poslán do exilu v USA, kde žil v New Yorku a hluboce ovlivnil celou generaci ekofilozofů. Krátce nato byl demonstrativně zvolen členem francouzské Akademie. Ještě dvakrát se vydal do Afriky za prehominydy. Zemřel v New Yorku r. 1955 a jeho hrob v St. Andrews na Hudsonu je poutním místem. Ve Vatikánu převládlo smířlivější stanovisko k jeho dílu, neboť již nemohlo být potlačeno. Ustanovila se učená společnost pro vydávání jeho odkazu a vydala 12 svazků sebraných spisů, překládaných do všech kulturních jazyků.

Dílo „zakázaného autora“ bylo tvrdě kritizováno jak teology, tak vědci, stoupenci karteziánsko-newtonovského mechanistického modelu. Teologové mu vyčítali, že stírá rozdíl mezi člověkem a ostatní přírodou, vědátoři, že do přírodních věd míchá etiku a metafyziku, která tam podle názoru redukcionistů nepatří.

Charakteristika „Teilhard a dnešní věda“ (s. 15 – 19) nás neuspokojí, protože filozof Jan Sokol se o ni pokouší bez znalosti hypotézy J. Lovelocka, že Gáia, planeta Země, je živým organismem a není mu známo, jaký dopad mělo Teilhardovo dílo na transpersonalisty a hlubinné ekology. Teilhard by totiž nadšeně rozpoznal, že Gáia: nový pohled na život Země

(1979) na něho přímo navazuje, právě tak jako Rupert Sheldrake Novou vědou o životě (1981), kterou časopis Nature doporučil jako heretickou spálit na hranici pro „nepřijatelnou“ teorii o morfogenetických polích bez materiálního substrátu. Stejně by uvítal Sheldrakovo Znovuzrození přírody (1990) a W. Foxovo syntetizující dílo Směrem k transpersonální ekologii (1990).

Dílo, jehož přesnější český titul by měl znít „Fenomén člověka“, je rozděleno do tří dílů. I. Předstupně života (s. 35 – 65, II. Život, III. Myšlení. Syntetický závěr o duchu Země, lidstvu se nazývá „Pokračování života“. I. Předstupně života (s. 35 – 65). Po nudných traktátech marx-leninských dogmatiků je osvěžením Teilhardův styl: „I ta nejmenší částička hmoty se v analýze dnešních fyziků redukuje na něco ještě jemnější zrnitého než je sama.“ (s. 36) Trojí stránka hmoty je mnohost, jednota a energie. Základní jednotka je kolektivní: nesčetná ohniska, která se spolu dělí o daný objem hmoty, jsou navzájem závislá: něco je navzájem svazuje, činí je solidárním. „Pouhé skládání atomů vedle sebe ještě netvoří hmotu... Hmotné částičky lze považovat za přechodné nádrže koncentrované energie.“ Z toho vyplývá naše tendence na ni pohlížet jako na homogenní prvotní tok.

Jak se dívat na vesmír? Je třeba ho brát jako jeden blok, v celku... Tento celek je však víc než spleť repetitivních vazeb. Vesmírná látka odpovídá jedinému obrazci a tvoří strukturální celek.

Každá syntéza něco stojí: pokrok se uskutečňuje jen za cenu jistého přírůstku úsilí a tedy i výkonu (s. 44). Závěrem kapitoly se autor vyznává, že vědě věří. Ale vzápětí klade nepříjemnou otázku: dala si věda někdy práci pohlížet na svět jinak než z vnějšku? (s. 45)

V době, kdy se nám dere z USA přes Polsko biblický liberalismus, z reklamních důvodů označovaný jako „vědecký“ kreacionismus (V. Bělka, Nika 7/91), bojovně popírající vývoj života na Zemi, bude užitečné pozorně si prostudovat díl II. Život (s. 67 – 137).

V prostorové analýze mizí ostrá hranice mezi anorganickou a organickou říší. Na úrovni jednobuněčných organismů padá hranice mezi živočichem a rostlinou. To víme dávno, ale ve stínu hrozby redukcionismu, prosazovaného mocenským diktátem, jsme to raději nezdůrazňovali. Na úrovni makromolekulární je stále obtížnější opravovat hroutící se hráz mezi „mrtvými“ bílkovinami a „živou“ protoplasmou. „Rozeznali jsme a přijali nutnost i skutečnost kosmické embryogeneze každého nového jsoucná.“ Jaké intuitivní postřehy, uvážíme-li, že se Teilhard nedožil vzniku makromolekulární biologie!

III. Myšlení (s. 139 – 197)

Podle mechanistické vědy člověk je zvíře jako každé jiné a anatomicky skutečně splývá s lidoopy. Podstatou člověka je však schopnost reflexe, jíž získává potenciál rozvíjet se v nové sféře. Nově Teilhard uvažuje o skladbě lidských větví i o celkovém směru růstu species. „Reflexe zachovává všechny linie fyla, na němž spočívá... Člověk postupuje jen tak, že pozvolna od věku k věku vypracovává podstatu a totalitu vesmíru, který je v něm uložen.“ (s. 152) Polidštění je individuální obrat od instinktu k myšlení. Ale zároveň je to postupná fylogenetická spiritualizace všech živočišných sil v lidskou civilizaci. Pro „myslící

vrstvu“, která vzklíčila koncem třetihor, autor zavádí pojem noosféra, která se vytváří vně biosféry a nad ní. (s. 154)

IV. Pokračování života je syntetický závěr o duchu Země, lidstvu, vědě, duchovní jednotě. Pojem „bod Omega“ vysvětluje úvaha „Nadosobní jako překonání kolektivního“. Čím více se člověk bude stávat člověkem, tím méně bude ochoten se pohybovat k něčemu, co není konečné a nezrušitelně nové. (s. 193) Autor odmítá rasismus, který tolik lichoťi kolektivnímu sobectví. Odmítá i falešný a proti přírodě zahrocený egocentrický ideál budoucnosti vyhrazené těm, kteří dokážou dovést až do krajnosti heslo „každý sám pro sebe“. (s. 204)

Esej „Duchovní moc hmoty“ (1919) nám velkolepostí vize připomene básníka Otokara Březinu: „Buď požehnána, drsná hmoto, neplodný úhore, tvrdá skálo, jež ustupuje jen násilí a nutíš nás pracovat, když chceme jíst... Pozdravuji tě, božské prostředí, nabitě tvořivou silou, jako moře zamítané Duchem, jako hlína, hnětená a oživovaná vtěleným Slovem... Kdo tě chce mít, musí tě sublimovat v bolesti, když tě nejdřív s rozkoší objal do náručí. Vynes mne tam vzhůru, hmoto – námahou, rozloučením a smrtí, vynes mne tam, kde bude konečně možné v čistotě obejmout Vesmír!“

Přetištěno z časopisu Ekologie a technologie

Ježíš a Starý zákon

O jednom osudovém nedorozumění

(dokončení)

Slovem, Ježíš měl ke Starému zákonu kritický vztah a přišel ho především zkorigovat. Neumíme si vůbec představit, co by požadoval, kdyby ho byl přišel opravdu naplnit.

A teď se zamysleme nad tím, co by byl odpověděl na otázku, zdali je potřeba dodržovat onen příkaz o naplnění Země a o jejím podmanění lidmi. Myslím, že by odvětil, že jeho, Ježíšovu poselství vůbec nerozumíme. Proč se má člověk, kterého duch je nemocný a který se má léčit chudobou, skromností, pokorou, laskavostí, který má dbát jen o svou spásu, aby unikl věčnému zatracení – proč se má takový člověk starat o to, aby se množil, zaplnil Zemi a ovládl ji? Proč se má starat o tyto světské a mocenské záležitosti, když právě ony byly zdrojem hříchu, proti kterému Ježíš vystupoval? On, který hlásal potřebu pokladů v nebi, má obhajovat potřebu pokladů na zemi a obrátit tak svoje učení naruby?

Myslím si tedy, že Ježíš by byl toto „příkázání“ jednoznačně odmítl. Mělo snad smysl tehdy, když bůh stvořil první lidi, kdy ještě věřil (!), že budou stále rajsky dobří, nevinní a že se tedy mohou rozmnožit a opanovat svět. Potom však zničil hříšné lidi potopou, ale znovu uvěřil a zopakoval svůj příkaz Noemovi a jeho synům. Když se zklamal i v nich, už ho

nezopakoval. Ani lidé později o něm nemluvili a nesnažili se o jeho dodržování. Jednoduše už nepřišel do úvahy. A tím méně byl aktuální za Ježíšových dob.

Křesťanství se tedy hlásí k čemusi, co bylo duchu jeho zakladatele zcela cizí, ba co bylo zakrátko po stvoření cizí i samotnému starozákonnímu Hospodinovi. Sám Ježíš se neoženil a apoštol Pavel také řekl, že je lepší zůstat bez ženy, jak byl i on; a vdovy bez mužů. Katolická církev zavedla pro svoje kněze a řády celibát. Uvádí se, že to bylo z hospodářských důvodů, aby se nedělily církevní majetky, mohlo to však být i z ideových důvodů: aby aspoň její hlavní reprezentanti kráčeli v Ježíšových stopách.

Také jedinou světskou nadvládou, kterou Ježíš uznával, byla nadvláda panovníka nad občany. Dejte císaři co je císařovo a bohu, co je boží! Uznával však vládu dobrých v království nebeském a na Pilátovu otázku, zdali je králem, odpověděl, že jeho království není z tohoto světa. O vládě člověka nad Zemí, hmotou, neuvažoval a byla by mu připadala pošetilá a rouhavá.

Když dnes křesťanství předpokládá, že mu z titulu úcty k Starému zákonu jako neomylnému slovu božímu přísluší hlásat ona slova, je to už osudové nedorozumění. Hlásá nejen něco, co dnes lidstvu škodí, ale co je i velmi nekřesťanské, protikřesťanské a dodržování čeho nepožadoval ani dvakrát zklamaný Hospodin; on, který tak žárlivě dbal na to, aby se jeho příkazy a přikázání plnily! Navíc, tato slova přišla na přetřes před nedávnem, když je začali křesťanství jeho kritici vyčítat, když ono cítilo potřebu se obhajovat, protože se stalo poplatné novověké vědě a technice, díky kterým jsme se dostali do ekologické krize, a když se ono samo stalo světským, nekřesťanským a hmotařským.

Proto si myslím, že když křesťanství chce pomoci dnešnímu lidstvu, hlavně euroamerické civilizaci, z ekologické krize, o čem nepochybuji, mělo by přestat hlásat onen příkaz a jakkoli ho obhajovat. Tvrdí například, že Bůh myslel oním podmaněním jen to, že člověk má být jejím rozumným správcem, dokonce prý jen pomocníkem, spolupracovníkem Boha při její správě, jak to tvrdí i papež Jan Pavel II. v encyklice Centesimus annus. Ať už správcem nebo vládcem, na tom nezáleží, protože tak či tak tento postoj není křesťanský. Naopak: křesťanská je skromnost, tichost, pokora, úcta k člověku i dílu božímu, přírodě, k Zemi vůbec. Co nejmenší zasahování do ní, co nejradikálnější přerod lidského ducha, jeho chamtivosti, chtivosti moci, nevraživosti a jiných nectností. Kdyby křesťanství dokázalo znovuobjevit tyto hodnoty, dát jim novou náplň a přitažlivost, pomohlo by nejen lidstvu, ale i sobě, své velmi pošramocené pověsti, protože by se vrátilo k Ježíšovi, k sobě, ke své autenticitě. Doba mu dává k tomu obrovskou příležitost. Bohužel, zdá se, že o tyto hodnoty musí bojovat jiní lidé, stojící často mimo církve, kterým však leží na srdci nejen nadpozemská, ale i pozemská spása lidstva.

PhDr. Teodor Münz, CSc., vědecký pracovník Filozofického ústavu SAV v Bratislavě.

Odezva na článek bratra Merhauta

V letošním červnovém čísle Poutníka jsem si přečetl článek Borise Merhauta „Dojmy ze Sněmu“. Protože jsem byl nejen účastníkem, ale i spoluorganizátorem Sněmu NSČU z titulu členství ve Sněmovní návrhové komisi (viz Ústava NSČU), která program Sněmu připravila, musím na dojmy br. Merhauta reagovat. Pokusím se o to nikoliv prostřednictvím „protidojmů“, ale pokud možno věcně.

Na to, že paní Běla Havelková „ušetřila“ osušku v ubytovně (samozřejmě v tom nebyl záměr, ale prosté opomenutí, za které se i touto cestou omlouvá), se dalo reagovat reklamací. Pravda, mohlo být po cestě do Prahy nepohodlné vrátit se z Anenské, kde je ubytovna, zpátky do Ústředí v Karlově ul., ale reklamaci jsem mohl vyřídit osobně, podle záznamů o docházce jsem odcházel z Ústředí až v 19,30.

Dvouminutové diskusní příspěvky do Jednacího řádu Sněmu navrhla Sněmovní návrhová komise po zkušenostech z loňského Sněmu. Doufala, že podstata problému pro diskusní příspěvek na Sněmu se dá během dvou minut zvládnout. Návrh Jednacího řádu dostali členové Sněmu s třítydenním předstihem včetně všech zpráv, které byly v té době k dispozici, takže měli dostatek času na přípravu svého vystoupení.

O tom, proč nebylo splněno usnesení loňského Sněmu, uložené Správnímu sboru NSČU, aby našel pro řízení Sněmu vhodného moderátora, se lze dočíst ve zprávě předsedy SS NSČU, která patřila k těm, jež byly k dispozici členům Sněmu s předstihem. Stačí číst na straně 3: *V rámci své činnosti Správní sbor NSČU splnil všechny body Usnesení Sněmu NSČU 2003 kromě bodu 11 s návrhem na řízení Sněmu NSČU, který svou formulací odporuje Ústavě NSČU.*

Sčítání hlasů na Sněmu se někdy opravdu nedařilo. Zůstává pro mne otázkou, nakolik bylo způsobeno „ručním“ sčítáním a nakolik nepozorností hlasujících. Návrh na instalaci tlačítkového systému, jak jej br. Merhaut formuluje v Poutníkově, je však třeba předat (např. pro příští Sněm) Správnímu sboru NSČU před zpracováním rozpočtu NSČU na běžný rok, aby do něj mohl případně zahrnout i „přijatelný peníz“ na instalaci tohoto systému. Bude opravdu tak levný a tak jednoduchý pro používání, aby s ním nebyly takové problémy jako s hlasovacím zařízením v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR? A nebude zneužitelný?

Organizační řád „nesesmolila advokátní firma“, nýbrž jeho zpracování objednalo po výběrovém řízení Ústředí NSČU na základě pokynu Správního sboru NSČU, kterému bylo vypracování Organizačního řádu uloženo minulým Sněmem. I Organizační řád NSČU byl členům Sněmu k dispozici v dostatečném předstihu. Sněmovní návrhová komise předpokládala, že příspěvky se zdůvodněním změn předloženého návrhu budou předány předem, aby se dal posoudit jejich vliv na celý dokument, případně dokumenty související. Zpracování návrhů z diskusních příspěvků přednášených spatra přímo na Sněmu však mohlo vést jedině k „lidové tvořivosti“, tak dobře známé z výše zmíněné Poslanecké sněmovny.

Návrh mít k dispozici usnesení Sněmu v tištěné podobě před ukončením Sněmu považuji za konstruktivní. Ale seznam účastníků s adresami? Nedostaneme se do rozporu se zákonem o ochraně osobních údajů?

Uchazečům o funkci (nikoliv „post“) hlavního duchovního byl dán samozřejmě větší prostor oproti diskutujícím, protože šlo o jejich prezentaci před volbou. Bezbřehá šíře v této souvislosti je ale spíše příznačná pro květnatý styl autora sdělujícího své dojmy ze Sněmu, zahrnující i výraz „kardinál“ pro hlavního duchovního.

Poslední odstavec týkající se Dozorčí rady považuji za nejhorší z celého článku. Jak ve věcném obsahu, tak použitím výraziv. A zaměňovat pilnost Dozorčí rady za výsledky prezentované v její zprávě je zavádějící, i když jak v roce minulém, tak letošním byly ve zprávách části akceptovatelné (bez ohledu na to, zdali byly či nebyly kritické). Že však samotná Dozorčí rada letos nesplnila usnesení loňského Sněmu v tom, aby i její zpráva byla členům Sněmu k dispozici v předstihu, považuji za neomluvitelné.

Jiří Gabriel, místopředseda Správního sboru NSČU

Tečka za Sněmem 2004

Člověk středního věku se nemůže vžít do fyzis geronta s nadváhou a bolavými klouby, pro něhož výstup do kanceláří ve 3. patře je stejně obtížný jako na alpské vrcholky. Jen jednou před časem jsem poprosil sekretářku, aby mi poštu přinesla dolů, že mi schody dělají potíže. Vyhověla mi, ale výraz její tváře mne napříště odradil. Nemá to v popisu práce.

Ludka mám rád a volil jsem ho, takže jsem se cítil oprávněn použít tuto přezdívku „kardinál“.

Nebylo správné svěřit zvoneček osobě, která je tak krátce ve službách Unitarie. Ona nebyla kompetentní posoudit, zda poznámka je věcná, kdy by 2 minuty stačily. Příspěvek sestry ing. Miluše Šubartové se týkal duchovních hodnot a měl dostat podobný čas jako oba duchovní. Přerušování tak závažného projevu zuřivým zvoněním po překročení času bylo nejen urážlivé, ale přímo vítězstvím úředního šimla nad duchem. Zkušenější unitář se zvonečkem by jistě obsah rozpoznal a jednal jinak.

Omlouvám se, nevěděl jsem, že DR měla svou zprávu předložit plénu před jejím přednesením. Ale situace, že dvakrát po sobě byla zpráva DR odmítnuta zlehčuje ústavou určený orgán. Přispívá k tomu, že nikdo v dozorčí radě nechce sloužit.

Boris Merhaut

